

הקצאות מים לתעשייה

מיכל רוקח-ליבליך, חוקרת במינהל מחקר וכלכלה

רקע

מדינת ישראל מושפעת בחלקה הצפוני מאקלים ים תיכוני ובחלקה הדרומי מאקלים מדברי. כתוצאה מכך, עונת הגשמים בישראל קצרה ונמשכת 4 חודשים בלבד והשכיחות לרצף שנים שחונות גבוהה. בנוסף לכך מתאפיין אקלים זה בהפסדי מים רבים הנובעים מהתאדותם של מי הגשמים לאטמוספירה. כמויות הגשמים בארץ מתמעטות ככל שמדרימים, בעוד שחלק ניכר מן האדמות הראויות לעיבוד נמצאות דווקא בנגב הצפוני, אזור בעל כמות משקעים קטנה.

בשנים האחרונות, במקביל למגמת ירידה בכמות המשקעים השנתית, חלה עלייה בביקושים למים, הנובעת בין היתר מגידול האוכלוסייה ושינוי ברמת החיים.

שילוב שתי המגמות עם רצף שנים שחונות, דרדרו את משק המים לידי משבר חמור.

היצע המים מתפלג ל-2 סגמנטים עיקריים: מים שוליים ומים שפירים, כאשר הראשונים מיוחסים למים ירודים והאחרונים למים באיכות גבוהה, אשר ראויים לשתייה על ידי האדם ונקיים מרעלים. במרבית המקרים, המדובר הוא במי אגמים, נהרות או מי תהום, אשר עוברים תהליכי סינון וטיהור טרם הגעתם לצרכן, כך שטעמם עשיר ואין שום סכנה בצריכתם. במקרים אחרים, התפלת מי ים מביאה את מי הים בסיום התהליך למים שפירים גם כן, הראויים לשימוש ולשתייה.

המים השפירים והשוליים המשמשים את המשק נחלקים באופן שווה בין 2 הסוגים השונים, כאשר האחרונים המשמשים בעיקר לחקלאות, אחראים ל-87% מסך הכמות שהוקצתה למשק בשנת 2013.

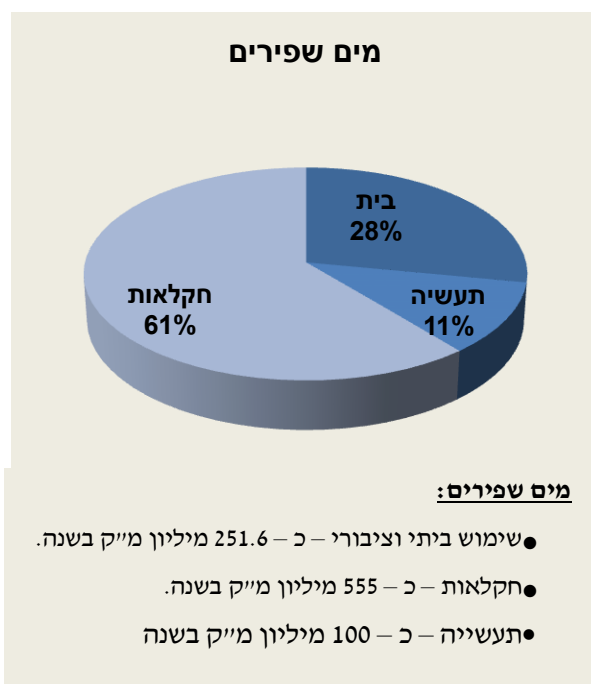
המים השפירים משמשים את המשק כולו, כאשר בשנת 2013 הוקצו באופן הבא:

• שימוש ביתי וציבורי – כ – 251.6 מיליון מ"ק בשנה.

• חקלאות – כ – 555 מיליון מ"ק בשנה.

• תעשייה – כ – 100 מיליון מ"ק בשנה.

כאמור לעיל, המים השפירים הם עיקר הצריכה המשמשת את התעשייה ולכן נתמקד בה בסקירה זו.

כל אחד מהשימושים לעיל נהנה מתעריפי מים שונים, כאשר המים המיועדים לחקלאות נהנים מתעריף המים הנמוך ביותר, ואילו המים לשימוש הביתי הנם בעלי התעריף הגבוה ביותר.

השימוש התעשייתי, המהווה כ-11% לערך מהצריכה הכוללת של מים שפירים, מקבל תעריף הקצאות ייעודי. התעריף, אשר מתעדכן אחת לתקופה, נקבע ע"י רשות המים ומגדיר את מחיר מ"ק מים עבור חברות העונות על קריטריונים¹ של חברה תעשייתית בעלת שימוש מינימלי במים לצרכי פעילותה.

בסוף שנת 2014 צפוי תעריף המים לתעשיינים להגיע לשיאו ולהשתוות לתעריף המים הביתי.

לקראת תאריך זה, אנו מבקשים לבחון את הנושא, וללמוד על השלכותיו של השינוי במחיר המים על התעשיינים.

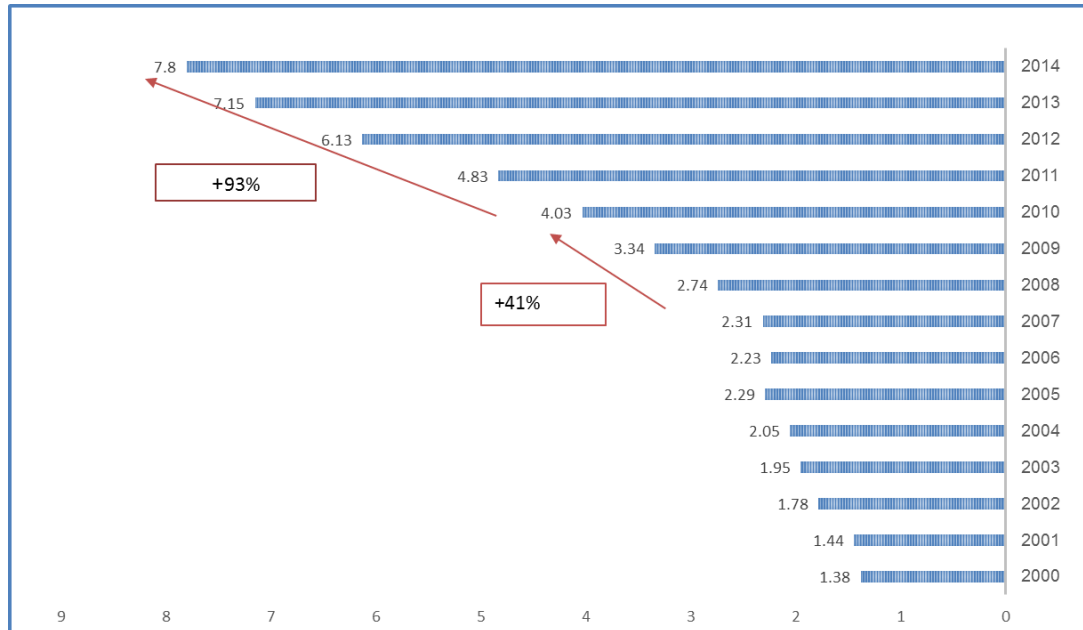
בהינתן מצוקת המים הקיימת בישראל, עולים בהתמדה תעריפי המים ואלה מביאים לגידול בהוצאות התפעוליות של חברות תעשייתיות על כל ענפיהן.

בין השנים 2000 ל-2014 עלו תעריפי המים לתעשייה בשיעור כולל של 460%: מתעריף של 1.38 ₪ למ"ק בשנת 2000 ועד ל- 7.80 ₪ למ"ק ב-2014. העלייה בתעריפי המים מיוחסת, בין היתר, לרפורמת המים והביוב שהותוותה בשנת 2010. עלייה זו ניתנת להשוואה להתייקרות מדד המחירים לצרכן בתקופה זהה, אשר נאמדה בשיעור כולל של 32.66%. פערים אלה מצביעים על גובה ההתייקרות אשר אינו פרופורציונלי למגמות השוק.

הרפורמה, אשר באה ליצר שקיפות בעלויות המים, החל מתעריפי חברת מקורות וכלה בעלויות תאגידי המים והביוב העירוניים, הובילה לעלייה בכלל תעריפי המים בשיעור כולל של כ-30% אחוזים בממוצע.

⁷קריטריונים לקבלת הקצאת מים בסיווג תעשייתי: חברה תעשייתית, שצריכתה השנתית לתהליכי הייצור עולה על 5,000 מ"ק. תהליך בדיקת הזכאות להקצאת מים למפעל כוללת גם בחינה של השימוש במים בתהליכי הייצור ובדיקת האפשרויות לספק מים נחותים (שאינם ראויים לשתיה) במפעלים ובתהליכים שבהם ניתן לקלטם.

תרשים 2: תעריפי מים בהקצאה לתעשייה, למ"ק, ללא מע"מ, 2000-2014

מקור: רשות המים, ספר תעריפי המים והביוב – תעריפים לצרכני מים וביוב (מקורות, ספקים מקומיים ותאגידים), 01.01.11-14

במסגרת הרפורמה, הוגדר מנגנון מחירים המתייחס למכלול ההוצאות הכרוכות בהפקת המים. המנגנון מבדיל בין קבוצות המשתמשים השונות (צרכנים ביתיים, חקלאות ותעשייה), כאשר לכל קבוצה משתנה מחיר קו"ב מים בהתאם לכמות הנצרכת- היינו, הכמות הראשונית הבסיסית מתומחרת במחיר הנמוך ביותר, והתעריף עולה עם הגידול בצריכה.

על רקע מגמה זו, ועם הקושי המתגבר של התעשייה המקומית בעמידה בתחרות הבינלאומית, אנו מבקשים לבחון את נושא הקצאות המים לתעשיינים עבור ענפי תעשייה מייצגים.

מטרות ויעדי הסקירה

מטרת הסקירה - סקירה זו נועדה להציג תשתית אינפורמטיבית בנושא הקצאות המים לתעשיינים. במסגרת לוחות הזמנים שהוגדרו מראש ע"י רשות המים, נכון לסוף שנת 2014, צפויה, כאמור, לפוג הטבת המים לתעשיינים. במעמד זה, יחויבו התעשיינים בתעריף הרגיל (הביתי). על בסיס הנתונים שירוכזו, נבקש לבחון מהן ההשלכות הצפויות של המהלך על התעשיינים ואילו השפעות צפויות להעלאת מחיר המים על ענפי תעשייה שונים בישראל.

מטרות משנה של הסקירה

- מיפוי המנגנון הנוכחי של הקצאות המים לתעשיינים.
- מיפוי התפלגות השימוש במים בענפי התעשייה השונים.
- בחינת שיעור ההוצאה על המים מסך ההוצאות התפעוליות של החברות התעשייתיות השונות.
- בחינת השלכות סיום הקצאות ייעודיות לתעשיינים על העלויות התפעוליות של ענפי התעשייה השונים.

מתודולוגיה ומקור נתונים

הניתוח יתבסס על קבצי הנתונים המנהליים הבאים :

- תעריפי המים לצרכנים השונים, מתוך ספר תעריפי המים המלא, 01.07.2013, נתוני רשות המים.
- נתוני צריכת מים 2012 והקצאת מים 2013, בחתך חברות תעשייתיות, נתוני רשות המים.
- נתוני צריכת מים 2009, בחתך חברות תעשייתיות, נתוני רשות המים.
- לוח תשומות בתעשייה, 2009, לוח 25, למ"ס.

לצורך השלמת העבודה, נשתמש במידע אשר יתקבל מראיונות אישיים עם אנשי מפתח בתחום, לרבות:

- גורמים מייצגים מטעם רשות המים- חטיבת אסדרה.
- גורמים מייצגים לתעשיינים בקרב התאחדות התעשיינים בישראל.

שלבי העבודה ולוחות זמנים:

מס"ד	שלב עבודה	לוחות זמנים לסיום
1	ריכוז ואיסוף נתונים	דצמבר 2013
2	ניתוח הממצאים	אפריל 2014
3	טיוטת דו"ח להערות	מאי 2014
4	כתיבת דו"ח סופי	יוני 2014